

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Komparace legitimacy použití donucovacích
prostředků obecní policií a Policií ČR**

Autor práce: Ondřej Líbal

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinované

Vedoucí práce: JUDr. František Skabalík

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Františku Skabalíkovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

LÍBAL, O. *Komparace legitimacy použití donucovacích prostředků obecní policií a Policií ČR: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2018. 61 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. František Skabalík.

Klíčová slova: policista ČR, strážník městské policie, donucovací prostředek, oprávněnost.

Bakalářská práce zkoumá aktuálnost téma použití donucovacích prostředků obecní policií a Policií ČR. Aktuální je toto téma také kvůli současnému sjednocení legislativy ve všech členských státech Evropské unie za migrační krize. Stejně tak práce nabízí pohled na problematiku použití donucovacích prostředků i z právního hlediska s opěrou v zákoně, kdy práce představuje současnou právní legislativu a podrobně ji rozebírá. Poukazuje na problematiku použití donucovacích prostředků pro ochranu života, zdraví nebo majetku, ve světle platné právní úpravy, dále také rizika a úskalí, kterým se policisté obecní i státní vystavují, případné nedostatky v platné právní úpravě. Práce je rozdělena do několika částí, první část vymezuje platnou legislativní úpravu v daném časového období a ostatní základní pojmy, stejně tak podmínky použití donucovacích prostředků. Další část je zaměřena na praktickou část provádí analýzou současné úpravy týkajících se zákonů, jejich zhodnocení a poukazuje na jejich případné nedostatky. Ve vybraných místech také tato práce navrhuje jejich možné úpravy.

ABSTRACT

LIBAL, O. Comparison of the legitimacy of the use of coercive measures by the municipal police and the Police of the Czech Republic: bachelor thesis. České Budějovice: College of European and Regional Studies, 2018. 61 p. Head of Bachelor Thesis: JUDr. František Skabalík.

Key words: police officer of the Czech Republic, police, police officer, coercive measures, legitimacy.

The bachelor thesis examines the topicality of the use of coercive measures of the municipal police and the Police of the Czech Republic. The current issue is also due to the current unification of legislation in all EU Member States for the migration crisis. In the same way, the thesis offers a view of the use of coercive measures also from a legal standpoint in the law, when the work represents the present legal legislation and decomposes it in detail. The issue of the use of drugs for the protection of life, health or property, in the light of the legal regulations in force, as well as the risks and leaks issued by municipal and state police officers, possible shortcomings of the applicable legislation are mentioned. The work is divided into several parts, the first part defines the valid legislative regulation in the given time period and the other basic terms as well as the conditions of use of coercive measures. The next part is focused on the practical part, which is done by analyzing the current regulations concerning the law, their evaluation and pointing out their possible shortcomings. In selected places this work proposes their possible modifications.

Obsah

Úvod	7
1 Cíl a metodika	9
2 Historický vývoj	10
3 Policie České republiky	13
3.1 Právní úprava	13
3.1.1 Právní předpisy	13
3.1.2 Prováděcí právní předpisy	15
3.1.3 Interní normativní akty	16
3.2 Vymezení základních pojmů	16
4 Donucovací prostředky Policie České republiky	19
4.1 Charakteristika	19
4.2 Podmínky použití donucovacího prostředku	21
4.3 Výčet donucovacích prostředků	22
4.4 Použití zbraně	29
4.5 Povinnosti policisty po použití donucovacího prostředku nebo zbraně	31
4.6 Zvláštní omezení	31
4.7 Zákrok pod jednotným velením	32
5 Donucovací prostředky obecní policie	33
5.1 Podmínky použití donucovacího prostředku	33
5.2 Výčet donucovacích prostředků	33
5.3 Použití služební zbraně	35
5.4 Povinnosti strážníka po použití donucovacích prostředků a služební zbraně	35
5.5 Zvláštní omezení	36
6 Komparace	37
6.1 Podmínky použití donucovacího prostředku	37
6.2 Výčet donucovacích prostředků	38
6.3 Použití zbraně	40
6.4 Povinnosti po použití donucovacího prostředku nebo zbraně	41
6.5 Zvláštní omezení	42
6.6 Zákrok pod jednotným velením	43
6.7 Shrnutí a návrhy	43
Závěr	46
Seznam použitých zdrojů	49
Seznam zkratk	52
Přílohy	53

Úvod

Úkolem práva v každé vyspělé demokratické společnosti je regulace téměř veškerých společenských vztahů. Tématem této práce je „Komparace legitimacy použití donucovacích prostředků obecní policií a Policií ČR“. Policii lze považovat za jednu z nejvýznamnějších mocenských rozpočtových organizací státu, jenž je zřízena jednak k ochraně státu samotného, ale především k ochraně práv a oprávněných zájmů jeho občanů. To samé lze říct o obecní policii, přičemž ta má odpovídající poslání na lokální úrovni obcí a měst.

Policie České republiky musela nutně od politických změn po 17. listopadu 1989 projít demokratizačním procesem, aby se z mocenského nástroje bezvýhradně sloužícího totalitnímu režimu stala moderní demokratickou složkou státní moci. Předpokladem takového procesu bylo především přijetí odpovídající právní úpravy. Na jejím základě bylo nutné změnit její organizační strukturu, technické vybavení a zajistit dostatek kvalifikovaných příslušníků a dalších zaměstnanců.

Dalším významným úkolem policie v polistopadovém vývoji bylo ve vztazích k občanům získat jejich důvěru a zbavit se tak přívlastku jejich nepřítel. Zjednodušeně řečeno jednat tak, aby její heslo „*Pomáhat a chránit*“ se stalo pro každého občana této země uvěřitelné a nemusel se jí obávat. Nakolik se tohoto úkolu policie zhostila, je složité posuzovat. Díky svému postavení a pravomocem se totiž policie snadno může stát předmětem soupeření různých politických stran, či jednotlivých politiků, čehož jsme čas od času (zejména díky masivní veřejné medializaci) svědky. Navíc dosud je řešeno poměrně dost případů nepoctivých příslušníků policie, kteří se podíleli na závažné trestné činnosti jiných osob, sami takovou činnost páchali či dokonce byly členy různých zločinných organizovaných skupin. Pro mnohé je to znakem toho, že se za uplynulé čtvrtstoletí mnoho nezměnilo, podle mého názoru je však na hodnocení brzy, když právě odhalování těchto excesů může být právě důkazem oné kýžené změny.

Policie České republiky sama sebe v současnosti slovy svého policejního prezidenta prezentuje jako nejpočetnější a nejmnohotvárnější bezpečnostní sbor České republiky, díky spektru zajišťovaných služeb. Jde o složitý organizmus, jehož celková funkčnost záleží na správném fungování každého jeho jednotlivého

článku. Podle svého přesvědčení policie podniká vše potřebné, aby dokázala efektivně čelit předvídatelným bezpečnostním výzvám s cílem poskytovat veřejnosti kvalitní služby, které by odpovídaly současným požadavkům s ohledem na proměnlivá bezpečnostní rizika současného světa.

Obecní (případně městská) policie je zase orgánem obce, který spadá do výčtu zvláštních orgánů obce, kdy platí, že obec je samostatně spravována zastupitelstvem obce, přičemž dalšími orgány obce jsou rada obce, starosta, obecní úřad a zvláštní orgány obce. Účelem zákona o obecní policii¹ je vymezit základní postavení obecní policie, základní úkoly, základní organizaci, okruh zaměstnanců obce zařazených do obecní policie a práva a povinnosti strážníků obecní policie, jakož i její kontrolu. Oba sbory jsou nadány pravomocí v mezích zákona užívat k dosažení cílů svého poslání tzv. donucovacích prostředků. Tento termín je pro bezpečnostní sbory velice příznačný, neboť představují typický prvek donucení - represe, který je pro policii nezbytným nástrojem. Předmětem této práce bude analýza donucovacích prostředků obecní policie a Policie České republiky a provedených jejich následné komparace (srovnání).

Zkoumané téma je velice aktuální, neboť reflektuje míru připravenosti policie k plnění jejích úkolů, vyplývající pro ní z právních předpisů, a to v situaci, kdy v policii probíhají poměrně zásadní organizační změny. Přitom o závažnosti a důležitosti funkčnosti policie pro bezpečí obyvatel (a majetku) nelze pochybovat. Kromě toho se jedná o téma, které může přímo ovlivnit bezpečnostní politiku.

Je třeba brát na zřetel, že tato práce zkoumá téma, které je výsledkem policejní reformy, jež proběhla v letech 2006 až 2010, přinesla novou podobu policie a také nový policejní zákon², který symbolizoval fakt, že policejní sbor vstoupil do moderních podmínek výkonu služby a po více jak 15 letech se oprostil od limitů, které mu stanovil zákon č. 183/1991 Sb., jenž byl zřejmě až příliš ještě poznamenán dědictvím poměrů ve výkonu služby před rokem 1990. Znamená to, že 8 let po ukončení reformy policie je vhodná doba na to, abychom přistoupili k ověření otázky, zda je policie schopna zabezpečit základní potřeby a priority společnosti v oblasti současných bezpečnostních hrozeb a jak si stojí v možnostech a oprávněních daných jí novou právní úpravou v komparaci se zákonem o obecní policii.

¹ zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů.

² zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

1 Cíl a metodika

Jak vyplývá z výše uvedeného, cílem této práce bude provést charakteristiku právního ukotvení výkonu činností obecní policie a Policie České republiky, dále provést podrobnou analýzu jednotlivých donucovacích prostředků a v neposlední řadě pak porovnat, nakolik se legitimita použití donucovacích prostředků shoduje či liší u obecní policie ve srovnání s Policií České republiky.

Práce bude založena na studiu zákonných předpisů, vnitřních předpisů a metodických pokynů, judikatury a odborné literatury. Z metodologického hlediska je tedy zřejmé, a v teoretické části práce bude použita k jejímu zpracování zejména metoda analytická, zatímco v praktické části práce bude laborováno s metodou srovnávací.

2 Historický vývoj

Počátky existence bezpečnostních sborů můžeme nalézt už ve starověku, když v souvislosti s vývojem organizace států se vyvíjely vedle vojska i jejich specializované bezpečnostní složky, zabezpečující především ochranu veřejného pořádku. Historicky známé jsou pořádkové jednotky lučištníků v antických Aténách, nebo městských hlídek v podobě městských kohort či hasičů ve starověkém Římě.³

Sounáležitost k Habsburské monarchii měla pro České země významný vliv na počáteční vývoj organizace bezpečnostní služby na území českého státu. Policejní činnost byla podobně jako na jiných územích monarchie založena na systému bezpečnostních složek ve Vídni. Významný byl rok 1852, ve kterém došlo k unifikaci policejního sboru. Každý policista byl vybaven jednotnou uniformou, perkusní puškou s bajonetem a krátkou šavlí (u jízdní policie vybavení sestávalo ze dvou pistolí a delší šavle). Policistům byla přidělena služební čísla. Policejní oddíly existovaly v Praze a Brně. V ostatních městech a vesnicích, kde byla bezpečnost až do roku 1848 zajišťována vrchností, byla podle jejich finančních možností zajišťována městskými či obecními úřady.⁴

Nový samostatný Československý stát na základě tzv. recepční normy, tj. zákona č. 11/1918 Sb. z. a n. recipoval stávající právní systém a s ním i rakouskou organizaci státních policejních úřadů. Ta byla založena na dvou policejních ředitelstvích – pražském a brněnském a dvou policejních komisařstvih se sídly v Moravské Ostravě a Plzni. Na základě zákona č. 165/1920 Sb. z. a n.⁵ byla vláda zmocněna ke zřizování dalších státních policejních úřadů.

Od roku 1939 na základě vzniku Protektorátu Čechy a Morava, coby autonomní součásti Německé říše, bylo naše území připojeno k Německé říši.

³ MACEK, P., UHLÍŘ, L. *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526-1918)*. 1. vydání, Praha: Themis, 1997, s. 17.

⁴ Tamtéž, s. 57.

⁵ Podle § 1 zákona 165/1920 Sbírky zákonů a nařízení, jímž se vláda zmocňuje zřizovati státní policejní úřady „*Vláda se zmocňuje, aby do pěti let ode dne účinnosti tohoto zákona zřídila státní úřady policejní, kdekoli toho sezná potřebu*“ Podle § 2 dále „*Úkolem těchto úřadů je pečovati o veřejnou bezpečnost a vnitřní klid, starati se o bezpečnost osob a majetku, udržovati veřejný řád a vésti v patrnosti obyvatelstvo a cizince. Úřady tyto, pokud při zřízení neustanoví se v jednotlivých případech působnost užší, převezmou dosavadní obor působnosti obecní, pokud se týče policie bezpečnostní, mravnostní a čelední, a dosavadní obor působnosti okresní správy politické ve věcech správy policejní*“.

Po roce 1945 byly policie (státní a obecná) a četnictvo spojeny do jediné složky označované jako Sbor národní bezpečnosti. Na základě hlavních zásad se nový bezpečnostní sbor skládal ze tří složek: 1. uniformovaného sboru – spojil státní policii, četnictvo a obecní policii do jednotného sboru (pořádková a kriminální služba a Veřejná bezpečnost – VB), 2. neuniformovaného sboru – zpravodajské služby (státní bezpečnost) a 3. pohotovostního sboru, který působil především na hranicích spíše jako pořádkové pohotovostní útvary – pluky podřazené pod VB.⁶

Ke zřízení Policie České republiky (dále též jen „ČR“) jako ozbrojeného bezpečnostního sboru došlo zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, který nabyt účinnosti dne 15. července 1991. Policie ČR vznikla z původních českých složek tehdejšího Sboru národní bezpečnosti jako všeobecný bezpečnostní sbor České republiky. V nedávné historii policie nabyla zřejmě největšího významu reforma policie, provedená v letech 2006 až 2010 pod vedením tehdejšího ministra vnitra Ivana Langera. Reforma spočívala na myšlence, že policie by již neměla suplovat činnosti jiných orgánů na úkor veřejné bezpečnosti, naopak by měla mít přesně zákonem vymezenou pravomoc, která by byla nasměrována jen k ochraně osob, jejich životů, zdraví a majetku. Služební funkcionáři měli mít více ekonomických pravomocí a tím i odpovědnosti za hospodaření; ukázalo se také potřeba provést změny v tzv. programovém financování. Policisté měli mít příležitost se nadále vzdělávat a zlepšovat si kvalifikaci k výkonu služby, měli být k dalšímu vzdělávání svými nadřízenými také náležitě motivováni. Měl být zaveden vzdělávací program pro absolventy vysokých škol, který by umožňoval jejich rychlejší nástup k policii. Součástí reformy bylo také přijetí zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Jednou z nejdůležitějších složek reformy představoval tzv. Projekt P1000 si kladl za cíl zrekonstruovat policejní služebny a poskytnout důstojné podmínky k práci nejen policistům, ale i zvelebit a zpříjemnit prostředí, do kterého se s důvěrou v pomoc dostávají poškození – tedy občané.⁷

Ke zřízení obecní policie došlo stejně jako u Policie České republiky v roce 1991 zákonem o obecní policii (který je platný dodnes). Zákon č. 367/1990 Sb., o

⁶ MACEK, P., FILÁK, A. (2004) *Základy teorie policejné bezpečnostní činnosti*. 1. vydání, Praha: Police history, 2004, s. 60.

⁷ SALIVAR, J. *Reforma Policie České republiky, aneb Pomáhat a chránit*. 1. vydání. Praha: CEVRO Institut, 2012, s. 70-71.

obcích (obecní zřízení), svěřil obcím do samostatné působnosti zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku. V souvislosti s tím založil také oprávnění obecního zastupitelstva zřídit k zabezpečování těchto záležitostí obecní policii; využití tohoto oprávnění však předpokládá přijetí zvláštního zákona. Činnost obecní policie byla od počátku koncipována jako činnost veřejně prospěšná, jejímž prostřednictvím zajišťuje obec klid a pořádek na svém území. Přitom nenahrazuje a ani nemůže nahrazovat činnost policejních bezpečnostních sborů.⁸ Jádrem funkce obecní policie plyne již z jejího názvu: Jakožto policejní orgán, který je orgánem obce, se má starat o místní záležitosti veřejného pořádku v dané obci. Jde o záležitosti, které spadají do oblasti samostatné působnosti obce.

⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 553/1991 Sb.

3 Policie České republiky

3.1 Právní úprava

3.1.1 Právní předpisy

Na ústavněprávní úrovni jsou otázky výkonu činnosti policie spojeny zejména s Listinou základních práv a svobod⁹ (dále také jen „Listina“). Zejména je důležité ustanovení Listiny, podle něhož státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.¹⁰ Toto ustanovení obsahuje základní strukturální pravidlo pro výkon moci v právním státu. Jemu odpovídá ustanovení čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky¹¹, dle kterého státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.

Ustanovení Listiny je tak základní pojistkou proti výkonu libovůle (zvůle) ze strany policie ve vztahu k osobám, a obecně tedy ze strany veškeré veřejné moci, která je od státu odvozená.

Reformní proces policie byl završen přijetím zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, který představuje (v platném znění) v současné době nejdůležitější právní předpis, regulující činnost policie. Pokud bychom měli stručně vymežit nejdůležitější změny, které tento zákon přinesl oproti svému legislativnímu předchůdci¹², pak jde o nahrazení dosavadních správ krajů krajskými ředitelstvími a nové vymezení jejich obvodů, zrušení okresních ředitelství, zrušení služby železniční policie (sloučením do pořádkové služby), vznik pyrotechnické služby a služby pro zbraně a bezpečnostní materiál.¹³

Otázky služebního poměru všech bezpečnostních sborů (tedy kromě policie také Hasičského záchranného sboru, Celní správy aj.) jsou upraveny zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění

⁹ usnesení předsednictva ČNR Č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ čl. 2 odst. 2 Listiny.

¹¹ ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹² zákonu č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky.

¹³ VILÁŠEK, J., FIALA, M., VONDRÁŠEK, D. *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014, s. 47-48.

pozdějších předpisů. Tento zákon nabyl účinnosti až k 1. 1. 2007. Ve věcech služebního poměru příslušníků bezpečnostních sborů rozhoduje ředitel bezpečnostního sboru. Služební poměr se zakládá rozhodnutím příslušného funkcionáře bezpečnostního sboru po skončení přijímacího řízení. Speciální ustanovení upravují podmínky výkonu služby, včetně nároků na zdravotní, osobnostní a fyzickou způsobilost příslušníka, dále pak ozdravný pobyt, kázeňské odměny, kázeňské tresty, náhrady cestovních výdajů, naturální náležitosti, náhradu škody a výsluhové nároky (odchodné, výsluhový příspěvek, úmrtné a příspěvek na pohřeb příslušníka).¹⁴

Výkon služby příslušníka policie je determinován některými dalšími právními předpisy. Dle zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, spadá Policie České republiky (společně s některými dalšími orgány) pod kategorii tzv. policejních orgánů.¹⁵ Trestní řád pro účely tohoto zákona zahrnuje policii také pod označení orgánů činných v trestním řízení.¹⁶ Trestní řád poskytuje policejním orgánům některá významná oprávnění, mezi kterými lze zřejmě za nejdůležitější považovat tzv. vyšetřování¹⁷. Trestní řád však zakotvuje celou řadu dalších procesních oprávnění, kterými je policie vybavena, jedná se kupříkladu o zadržení obviněného policejním orgánem¹⁸, odnětí věci¹⁹ či příkaz k domovní prohlídce.²⁰

Dalším zákonem, kterým je činnost policie regulována, je zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon zaručuje občanům právo pokojně se shromažďovat. Výkon tohoto práva slouží občanům k využívání svobody projevu a dalších ústavních práv a svobod, k výměně informací a názorů a k účasti na řešení veřejných a jiných společných záležitostí vyjádřením postojů a stanovisek. Ke shromáždění není třeba předchozího povolení státního orgánu, ovšem policie má při shromažďování občanů některé významné pravomoci; je-li kupříkladu důvodná obava, že shromáždění bude rušeno, může svolavatel požádat úřad nebo Policii České republiky, aby shromáždění byla

¹⁴ TOMEK, P. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů s komentářem k 1. 7. 2012*, 2. vydání. Praha: ANAG, 2012, s. 13-14.

¹⁵ § 12 odst. 2 písm. a) trestního řádu

¹⁶ § 1 trestního řádu

¹⁷ § 161 trestního řádu

¹⁸ § 75 trestního řádu

¹⁹ § 79 trestního řádu

²⁰ § 83 trestního řádu

poskytnuta ochrana.²¹ Ustanovení § 6 odst. 3 zákona dopadá na situaci, která teprve může (ale nemusí) nastat, tj. ještě před samotným konání shromáždění (ustanovení má preventivní charakter). To je rozdíl od situace předvídané v § 6 odst. 6 zákona, který upravuje postup v případě již probíhajícího shromáždění, kdy byl jeho pokojný průběh narušen.

Neméně důležitým právním předpisem pro činnost policie je zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, který konstituuje některá důležitá oprávnění policistů v rámci kontroly silničního provozu. Řidič je tak například povinen podrobit se na výzvu policisty vyšetření ke zjištění, zda není ovlivněn alkoholem.²² Policista je dále oprávněn řídit provoz na pozemních komunikacích změnou postoje a pokyny paží (tj. pokyny policisty), kterých jsou řidičů povinni uposlechnout.²³

3.1.2 Prováděcí právní předpisy

Realizaci výše uvedených zákonů zajišťují v některých případech tzv. předpisy nižší právní sily, také zvané jako prováděcí právní předpisy. Mají formu buďto nařízení vlády či ministerstvé vyhlášky. V relaci k zákonu o Policii České republiky je to kupříkladu nařízení vlády č. 468/2008 Sb., o zajišťování bezpečnosti určených ústavních činitelů České republiky, ve znění pozdějších předpisů, jenž zajištěním bezpečnosti se rozumí souhrn ochranných a bezpečnostních opatření prováděných Policií České republiky k nerušenému výkonu funkce ústavního činitele České republiky.²⁴ Dalším takovým prováděcím předpisem je kupř. vyhláška Ministerstva vnitra ČR č. 122/2015 Sb., o způsobu vnějšího označení, služebních stejnokrojích a zvláštním barevném provedení a označení služebních vozidel, plavidel a letadel Policie České republiky a o prokazování příslušnosti k Policii České republiky (o policejním označení), ve znění pozdějších předpisů.

²¹ § 6 odst. 3 zákona o právu shromažďovacím

²² § 5 odst. 1 písm. f) zákona o silničním provozu

²³ § 75 zákona o silničním provozu

²⁴ § 2 nařízení vlády o zajišťování bezpečnosti určených ústavních činitelů České republiky

3.1.3 Interní normativní akty

Policie se kromě obecně závazných právních předpisů řídí rovněž předpisy vnitřními, (interními) závaznými toliko dovnitř veřejné správy. Nemusejí být veřejně vyhlášeny, postačuje, jsou-li vhodným způsobem sděleny těm, jichž se týkají. Lze jimi zavazovat v příslušných věcech podřízené orgány a osoby ve vnitřních vztazích veřejné správy. Interními normativními akty řízení policie jsou dle jejího organizačního řádu: a) závazný pokyn policejního prezidenta, b) rozkaz policejního prezidenta, c) pokyn vedoucího pracovníka, d) rozkaz vedoucího pracovníka. Konkrétními příklady mohou být rozkaz policejního prezidenta č. 154/2011, o profesní etice Policie České republiky, či závazný pokyn policejního prezidenta č. 78/2002, kterým se stanoví zásady pro používání donucovacích prostředků a speciálních donucovacích prostředků příslušníky Policie České republiky.

3.2 Vymezení základních pojmů

Základní vymezení pojmu „policie“ je možno nalézt hned v § 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, podle kterého se jedná o jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor.

Jedná se z pohledu právní teorie o tzv. institucionální (též organizační či užší) pojetí pojmu policie jakožto vykonavatele veřejné správy, výslovně „jako policie označený“ ozbrojený bezpečnostní sbor.

Vedle toho je rozlišováno ještě materiální (funkční) pojetí, kterým se rozumí rozsah policií vykonávaných činností. Jde především jako správní činnost ochraňující zdraví a život osob, majetek a zajišťující bezpečnost státu.²⁵

Policie je v rámci klasické triády dělby státní moci součástí moci výkonné a spolu s vládou, ministerstvy, prezidentem a ostatními správními orgány je přímým vykonavatelem státní správy v jí svěřených oblastech. Policie České republiky je organizační složkou státu. Jako organizační složka státu není právnickou osobou; neboť jí ani zákonem není přiznána způsobilost být účastníkem řízení. Způsobilostí

²⁵ HRUDKA, J., ZÁMEK, D. *Organizace a činnost policejních služeb*, 1. vydání, Praha: POLICE HISTORY, 2012, s. 11.

mít práva a povinnosti, jakož i způsobilostí být účastníkem řízení, ve všech věcech, které se týkají policie, disponuje stát (Česká republika)²⁶.

To platí pro vztahy soukromoprávní. Policie je však způsobilá být účastníkem takových řízení, kde není relevantní, zda je účastník fyzickou nebo právnickou osobou. Půjde zejména o řízení podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve kterých dochází k přezkumu rozhodnutí orgánů veřejné správy a ve kterých policejní orgány mají postavení státních orgánů, nadaných jim svěřenou pravomocí a působností. V oblasti veřejnoprávních vztahů policie může vystupovat jako celek (správní rozhodnutí, týkající se práv a povinností jiných subjektů aj.) nebo jednat prostřednictvím policistů jakožto členů veřejného bezpečnostního sboru.²⁷

Jednotnost policejního sboru je zaručována tím, že služebně právní vztahy jsou uspořádány na principu hierarchické nadřízenosti a podřízenosti.²⁸ Jednotnost policie rovněž zajišťují její vnitřní předpisy, které vycházejí ze stejných principů. Jedná se především o závazné pokyny nebo rozkazy policejního prezidenta (či pokyny a rozkazy vedoucího pracovníka), jejichž účelem je konkretizace činností příslušníků a zaměstnanců policie, které jsou zapotřebí k plnění jim svěřených úkolů. Jednotnost policie můžeme spatřovat také v právu, ale i povinnosti nošení a používání jednotné centrálně specifikované výstroje a výstroje.²⁹

²⁶ K tomu srov. Stanovisko pléna Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 1. 1997 sp. zn. č. PlsN 2/96, podle kterého:

„I. Policie České republiky není právnickou osobou a zákon jí nepřiznává ani způsobilost být účastníkem řízení před soudem. Způsobilost mít práva a povinnosti, jakož i způsobilost být účastníkem řízení, má ve věcech týkajících se Policie České republiky stát, tj. Česká republika.

II. Jménem České republiky jedná (činí právní úkony) ve věcech týkajících se Policie České republiky státní orgán, jehož se věc týká. Tímto orgánem jsou v záležitostech souvisejících se služebním poměrem policistů (s výjimkou policistů povolaných k plnění úkolů v Ministerstvu vnitra nebo v jiných orgánech, institucích a právnických osobách) Policejní prezidium České republiky (s výjimkou vyšetřovatelů policie) a příslušné útvary Policie České republiky; v ostatních záležitostech je tímto orgánem Ministerstvo vnitra.

III. Před soudem za Českou republiku jedná ve věci týkající se Policie České republiky zaměstnanec nebo policista pověřený Ministerstvem vnitra, Policejním prezidiem České republiky, popřípadě příslušným útvarem Policie České republiky, podle toho, kterého z těchto orgánů se věc týká. Uvedené orgány mohou pověřit jednáním za stát též zaměstnance nebo policistu působícího u jiného orgánu, popřípadě i zaměstnance jiného státního orgánu.“

²⁷ MATES, P. *Policejní právo: právní předpisy s komentářem*, 1. vydání, Praha: Linde, 2007, s. 9.

²⁸ Též superiority a subordinace.

²⁹ Srov. blíže vyhlášku Ministerstva vnitra ČR č. 122/2015 Sb., o způsobu vnějšího označení, služebních stejnokrojích a zvláštním barevném provedení a označení služebních vozidel, plavidel a letadel Policie České republiky a o prokazování příslušnosti k Policii České republiky (o policejním označení).

Ozbrojenost policie je především založena na zákonném zmocnění policistů k plnění svých úkolů držet, nosit a jinak používat zbraň³⁰ a bezpečnostní materiál.³¹ Ozbrojenost policie je předpokladem pro efektivní plnění jejich úkolů. Mezi takové úkoly se řadí i její represivní činnost, ke které musí být vybavena náležitými zákonnými i technickými prostředky. Použití zbraně a donucovacích prostředků policií je přísně limitováno zákonem tak, aby bylo eliminováno jejich zneužití.³²

K bezpečnostním sborům je policie zařazována na základě zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.³³ Přestože český právní řád neobsahuje přesnou definici pojmu „bezpečnostní sbor,“ můžeme dovodit, že se jedná o sbor, který plní úkoly bezpečnostního charakteru. Tyto úkoly jsou vytyčeny v bezpečnostní politice státu, kterou schvaluje vláda ČR.

Bezpečnostní politiku státu lze vymezit jako společenskou činnost, jejíž základ je tvořen souhrnem základních státních zájmů a cílů, včetně hlavních nástrojů k jejich dosažení, které směřují k zabezpečení státní svrchovanosti a územní celistvosti státu a jeho demokratických základů, činnosti demokratických institucí, ekonomického a sociálního rozvoje státu, ochrany zdraví a života občanů, majetku, kulturních statků, životního prostředí a plnění mezinárodních bezpečnostních závazků.³⁴

³⁰ Srov. § 110 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³¹ K tomu blíže zákon č. 310/2006 Sb., o nakládání s bezpečnostním materiálem, ve znění pozdějších předpisů

³² Srov. Hlavu IX POUŽITÍ DONUCOVACÍCH PROSTŘEDKŮ A ZBRANĚ zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³³ Podle § 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů se kromě policie považují za bezpečnostní sbory: Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.

³⁴ Ministerstvo vnitra České republiky (2009) *Reforma Policie ČR. Služba v nových podmínkách*, Praha, [online] www.policie.cz/soubor/reforma-policie-cr-cz-pdf.aspx.

4 Donucovací prostředky Policie České republiky

Je úkolem státu, aby vytvořil podmínky a stanovil jasná a přesná pravidla pro použití donucovacích prostředků ze strany příslušníků státní moci.

V této kapitole se zaměřím na charakteristiku, analýzu a komparaci donucovacích prostředků. Jedná se o praktickou (analytickou) část této práce, která má za úkol zkoumat tento právní institut, ozřejmit jeho podstatu a porovnat jeho podobu u policie ve srovnání s podmínkami výkonu služby u obecní policie. Tím by měla tato kapitola významným způsobem přispět k zodpovězení otázky, zda je policie schopna zabezpečit základní potřeby a priority společnosti v oblasti současných bezpečnostních hrozeb pro občany ČR.

4.1 Charakteristika

Užití donucovacích prostředků představuje jedno z nejrazantnějších oprávnění příslušníků uvedených sborů, které slouží k represí protiprávního jednání a k ochraně zájmů veřejných i soukromých, pokud mírnější prostředky nepostačují. Použití donucovacích prostředků vždy bezprostředně zasahuje do práv a zájmů fyzických osob, včetně práv, která požívají ústavní ochranu, a proto výkon tohoto razantního oprávnění musí v demokratickém právním státě podléhat přísným podmínkám.³⁵

Bezprostřední zákroky jsou faktickými (reálnými) správními úkony, k nimž se přistupuje v případech, kdy naléhavost situace nedovoluje řešení prostřednictvím správního aktu (tj. typicky rozhodnutí správního orgánu). Jsou proto obvykle neformální a spočívají ve faktické činnosti. Slouží tedy zejména k odvrácení nebezpečí.

Z rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu vyplývá, že činnost policejního sboru při provádění služebních zákroků a služebních úkonů je obecně ovládána dvojicí zásad, jimiž jsou zásada přiměřenosti a zdrženlivosti a zásada iniciativy. Tyto dvě zásady typicky působí každá v opačném směru a regulují činnost policejního sboru tak, aby na jedné straně nedocházelo k nečinnosti, a tím absenci

³⁵ HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 263-264.

ochrany práv osob, ale aby současně také nedocházelo k takovému aktivnímu plnění úkolů policie, které by zasahovalo nad míru nezbytnou do práv či svobod osob. Obě zásady je nutné aplikovat vždy současně. Zákon však nenařizuje přísnou proporcionalitu. Aby byl zákrok účinný, je z povahy věci nezbytné, aby byl o něco razantnější, než je útok či jiné nebezpečné jednání, proti němuž je zakročováno.³⁶

Klíčová zákonná ustanovení použití donucovacích prostředků svazují především zásadou přiměřenosti. V řadě případů se nepochybně policisté a strážníci shodnou se soudci, že použití donucovacích prostředků bylo zcela v souladu se zákonem a přiměřené. Stejně tak nastanou případy, kdy budou všichni zajedno, že použití donucovacích prostředků znamenalo jednoznačný exces ze zákonného zmocnění. Problémy ovšem mohou způsobovat neostré okraje pojmu přiměřenosti a v řadě hraničních případů se hodnocení může rozcházet. V návaznosti na to zákonná ustanovení omezující použití donucovacích prostředků zásadou přiměřenosti vyvolávají řadu interpretačních otázek.³⁷

Moderní pojetí donucovacích prostředků reflektuje technický rozvoj v oblasti tzv. neletálních, nesmrtících donucovacích prostředků (non-lethal weapons), tedy prostředků, které jsou schopny dočasně pachatele zneschopnit, paralyzovat či zabránit mu v násilné činnosti, aniž by způsobovali trvalé následky či zranění. Policejní sbory v demokratických zemích zavádějí různé druhy těchto prostředků zvláště z toho důvodu, že široké vybavení především řadových policistů těmito neletálními prostředky umožňuje policistům v celé řadě nebezpečných situací, které by si vyžadovali použití střelné zbraně, použít místo nich tyto nesmrtící, přesto dostatečně účinné prostředky. Technické mechanismy těchto prostředků jsou různé, nicméně všechny od zbraní odlišují právě jejich nesmrtící, dočasně zneschopňující účinky, které je tak řadí právě mezi tzv. donucovací prostředky.³⁸ Specifické podmínky použití donucovacích prostředků zakotvuje § 51 až 59 zákona o policii. Dle zákona „*je policista oprávněn použit při zákroku donucovací prostředek a zbraň, k jejichž používání byl vycvičen.*“³⁹

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 10. 2016 sp. zn. 30 Cdo 5661/2015.

³⁷ FUCHS, J. Použití donucovacích prostředků policisty a strážníky, *Soudní rozhledy*, roč. 13, 2014, s. 242.

³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2008 Sb.

³⁹ § 51 zákona o Policii České republiky.

4.2 Podmínky použití donucovacího prostředku

Ustanovení § 53 zákona o Policii České republiky je obecným právním základem k tomu, aby byly vymezeny podmínky, za kterých je policista oprávněn přikročit k použití donucovacího prostředku. Ustanovení vymezuje okruh hodnot, pro jejichž ochranu lze donucovací prostředky užít. Jde o poměrně široce vymezené okruhy hodnot: bezpečnost osob, včetně osoby policisty, bezpečnost majetku a veřejný pořádek, pod které lze zařadit drtivou většinu standardních situací, ve kterých existuje faktická potřeba použití těchto prostředků.⁴⁰

Dle odstavce 2 tohoto ustanovení platí, že *„před použitím donucovacího prostředku je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito donucovacích prostředků. To neplatí v případě použití prostředku k zabránění odjezdu vozidla. Od výzvy s výstrahou lze upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví osoby a zákrok nesnese odkladu.“*

Ve vztahu k použití donucovacích prostředků zákon o policii stanoví obecnou podmínku, za níž musí probíhat uvážení volby při jejich výběru. Tato obecná podmínka je upravena v § 53 odst. 3 zákona o Policii České republiky, kde se uvádí, že *„policista je oprávněn použít donucovací prostředek který a) umožní dosažení účelu sledovaného zákrokem a b) je nezbytný k překonání odporu nebo útoku osoby, proti níž zakročuje.“* Zákon tedy dává pouze obecný návod pro výběr nejvhodnějšího donucovacího prostředku, přičemž rozhodnutí samotné je za splnění této, jakož i ostatních zákonných podmínek ponecháno na rozhodnutí policisty. Pořadí donucovacích prostředků upravených v § 52 zákona o policii nezakládá jejich hierarchii, jedná se tedy pouze o výčet možných prostředků využitelných k dosažení účelu sledovaného zákrokem při ochraně zákonem chráněných zájmů. Výjimkou je elektrický donucovací prostředek, pro jehož použití zákon stanoví zvláštní omezení⁴¹: *„Elektrický donucovací prostředek je policista oprávněn použít pouze, pokud by použití jiného donucovacího prostředku zjevně nebylo dostatečné k dosažení účelu sledovaného zákrokem“* (ustanovení § 53 odst. 4 zákona o Policii České republiky).

⁴⁰ K vymezení pojmů bezpečnost osob, veřejný pořádek, majetek viz § 2 zákona o Policii České republiky.

⁴¹ VŠETIČKA, P. Uplatnění správního uvážení a problematika výkladu neurčitých právních pojmů v případě bezprostředních zásahů realizovaných Policií České republiky, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2017, č. 3, s. 493.

Konečně je v ustanovení § 53 odst. 5 zákona podrobněji stanovena tzv. zásada přiměřenosti, stanovená jinak v § 11 písm. a) zákona. Zákon policistovi ukládá dbát, aby nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání. Zákon tedy obdobně jako je tomu u obecného institutu nutné obrany nenařizuje přísnou proporcionalitu. Umožňuje způsobit osobě donucovacím prostředkem újmu nepřiměřenou, hranici staví o něco výše až na úroveň zřejmé, tedy zjevné, očividné nepřiměřenosti.

4.3 Výčet donucovacích prostředků

Donucovacími prostředky jsou na základě výčtu obsaženém v ustanovení § 52 zákona o Policii České republiky tyto:

- a) hmaty, chvaty, údery a kopy,
- b) slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek,
- c) obušek a jiný úderný prostředek,
- d) vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky,
- e) vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně podle § 56 odst. 5,
- f) zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění odjezdu vozidla,
- g) vytlačování vozidlem,
- h) vytlačování štítem,
- i) vytlačování koněm,
- j) služební pes,
- k) vodní stříkač,
- l) zásahová výbuška,
- m) úder střelnou zbraní,
- n) hrozba namířenou střelnou zbraní,
- o) varovný výstřel,
- p) pouta,

q) prostředek k zamezení prostorové orientace.

Hmaty, chvaty, údery a kopy⁴² jsou fyzické techniky boje beze zbraně, které vycházejí z bojových sportů či bojových umění. Představují ucelenou řadu obranných či útočných prvků, které nejsou prostředky technickými, věcnými. Používají se zejména k překonání aktivního odporu, v některých případech i odporu pasivního.⁴³ Hmatem se rozumí bolestivé působení na místa lidského těla, a to obvykle stiskem či tlakem prstů, jehož cílem je utlumit nebo zcela zastavit pohybovou aktivitu toho, proti němuž je použit. Chvatem se rozumí pohybový prvek (zahrnující rozličné techniky a jejich kombinace) vycházející z technik bojových sportů ke splnění požadovaného úkonu a zajištění vlastní a obecné bezpečnosti, zpravidla blokování (znehynbnění) toho, proti němuž je použit. Údery a kopy jsou hmaty s vysokou kinetickou energií vedené dolními končetinami (kopy) a horními končetinami nebo jinými částmi těla (údery). Policisté používají hmaty, chvaty, údery a kopy jako prostředky donucení, a nikoli jako obranné prostředky. Nejde tedy o reakci na útok jiné osoby, ale jde o prostředky, kterými je proveden faktický fyzický zásah proti osobě, kdy materiálně z hlediska bojových střetnutí jde o formu fyzického útoku. Samozřejmě tyto donucovací prostředky lze využít i k sebeobranným jednáním v bojových střetnutích, protože ochrana nositele veřejné moci (úřední osoby) je neoddělitelnou součástí výkonu veřejné moci policie.

Slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek⁴⁴ reprezentují kategorii výše uvedených nesmrtících donucovacích prostředků a představují slzný plyn ve formě spreje, úzkého proudu tekutiny – tzv. tekutá střela, ve formě slzotvorného „granátu“ či ve formě tekutiny přidávané do proudu vody při použití vodního stříkače a prostředky elektrické (zde jde především o elektrické paralyzéry). Tyto prostředky se uplatní jednak proti jednotlivým osobám, většinou v podobě slzného spreje, nebo proti skupině osob v situacích hromadného narušování veřejného pořádku (ilegální demonstrace, manifestace), většinou ve formě slzného granátu. K použití elektrického zneschopňujícího prostředku klade zákon v ustanovení § 53 odst. 4 zvláštní

⁴² § 52 písm. a) zákona o Policii České republiky.

⁴³ HORZINKOVÁ, E. *Zákon o Policii České republiky a související předpisy*. 2. vydání. Praha: Eurounion, 2001, s. 95.

⁴⁴ § 52 písm. b) zákona o Policii České republiky.

omezení, a sice že takový donucovací prostředek je policista oprávněn použít pouze, pokud by použití jiného donucovacího prostředku zjevně nebylo dostatečné k dosažení účelu sledovaného zákrokem (viz výše). Volným výkladem lze tedy dle mého soudu dospět k závěru, že z nesmrtících donucovacích prostředků je třeba na prvním místě užít slzotvorný prostředek či jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek, a teprve kdyby se užití takového donucovacího prostředku ukázalo být neúčelné, může policista použít elektrický donucovací prostředek. Termín „obdobně dočasně zneschopňující prostředek“ zřejmě předjímá poměrně rychlý technologický vývoj na poli donucovacích prostředků, které v nejbližších letech může policii přinést různé rychle tuhnoucí gely či generátory infrazvuku.

Obušek a jiný úderný prostředek⁴⁵ je tradičním policejním donucovacím prostředkem, který slouží jako úderná zbraň. Zásah obuškem má znásobit kinetickou energii úderu a útočníka paralyzovat bolestivostí dopadu. „Jiným úderným prostředkem“ lze zřejmě rozumět takové tupé úderné zbraně, které mají obdobný účinek jako obušek; jedná se zejména o (u policie populární) alternativy obušku, kterými jsou různé tonfy, teleskopické obušky, kubotany aj.

Vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky⁴⁶ je kategorií donucovacích prostředků, které díky své technické konstrukci sice Českým úřadem pro zkoušení zbraní a střeliva řazeny mezi střelné zbraně⁴⁷, nicméně svými účinky se řadí mezi nesmrtící, neletální prostředky. Jde především o tzv. flash ball, vystřelovač dutých pryžových míčků vystřelovaných proti tělu pachatele. Tyto míčky nelze zaměňovat s gumovými projektily používanými do klasických střelných zbraní, které se naopak svými účinky řadí ke klasické munici a lze je použít pouze za podmínek pro použití zbraně a ostré munice. Dále jde o tzv. taser (vystřelovač dvou šipek – elektrických kontaktů nesoucích vodivý drát, které po kontaktu s tělem pachatele vytvoří elektrický obvod a předají tělu paralyzující elektrický výboj).⁴⁸

⁴⁵ § 52 písm. c) zákona o Policii České republiky.

⁴⁶ § 52 písm. d) zákona o Policii České republiky.

⁴⁷ viz zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních), ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁸ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 210-211.

Vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně⁴⁹, je zřejmě představitel vystřelovacích sítí, které ovšem prozatím nejsou policií využívány. Účelem takového vrhacího prostředku má být znehybnění agresora.

Zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění odjezdu vozidla⁵⁰ je kategorií technických prostředků, které slouží ke znehybnění (motorového) vozidla. Zastavovací pás je technický prostředek sloužící k násilnému zastavení vozidla tím, že poškodí jeho pneumatiky jejich proražením a znemožní řidiči pokračování v jízdě. S výhodou jej lze využít jako jistícího prostředku k zabránění svévolného odjezdu řidiče při prohlídce dopravních prostředků.⁵¹ Z hlediska technického se nejčastěji jedná o mobilní zařízení skládající se z několika spojených kovových pásů či dílců se zabudovanými trny, jejichž účelem je perforovat pneumatiky jedoucího vozidla.

Zákon obsahuje v ustanovení § 55 zvláštní podmínky použití prostředku k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění jeho odjezdu: *„Policista je oprávněn použít prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění jeho odjezdu k zastavení vozidla, jehož řidič přes výzvu k zastavení vozidla podle jiného právního předpisu vozidlo nezastaví, nebo k zabránění odjezdu vozidla v rámci zákroku proti osobě, jejíž osobní svoboda má být omezena, lze-li předpokládat, že se tato osoba pokusí vozidlo použít k útěku. Policista při použití prostředku k násilnému zastavení vozidla dbá, aby nedošlo k ohrožení života nebo zdraví jiných osob a aby život nebo zdraví osoby, proti které směřuje zákrok, byly ohroženy jen v nezbytné míře.“*

Vytlačování vozidlem⁵² je společně s dalšími dvěma vytlačovacími donucovacími prostředky (viz níže) prostředníkem pro potlačování davových demonstrací. Z hlediska výše zmíněného principu přiměřenosti je vytlačování vozidlem možné zejména v případě zákroku proti skupině osoba a obvykle společně s větším počtem dalších pomalu jedoucích vozidel. Je při tom ovšem třeba dbát, aby osoby ve skupině, proti které se zasahuje, nebyly autem poraženy, přejety či jinak poraněny.

⁴⁹ § 52 písm. e) zákona o Policii České republiky.

⁵⁰ § 52 písm. f) zákona o Policii České republiky.

⁵¹ HORZINKOVÁ, E. *Zákon o Policii České republiky a související předpisy*. 2. vydání. Praha: Eurounion, 2001, s. 99.

⁵² § 52 písm. g) zákona o Policii České republiky.

Vytlačování štítem⁵³ se používá při zákrocích proti větším skupinám obvykle pod jednotným velením vytvořením rojnice z policistů se štíty v situacích, kdy je třeba přimět větší počet osob k opuštění prostoru nebo k zamezení jejich vstupu do vymezeného prostoru. Jde většinou o průhledné štíty z tvrzeného plastu v konkávním provedení. Zákon však nevylučuje použití tohoto donucovacího prostředku i při zásazích proti jednotlivcům, zejména při zákrocích proti agresivnímu jedinci.⁵⁴

Vytlačování koněm⁵⁵ má obdobný charakter jako vytlačování vozidlem, jen je k němu použit jezdec na zvířeti a svůj význam má zřejmě psychologický faktor strachu, který dokáže zvíře v agresorovi vyvolat.

Služebního psa⁵⁶ lze použít jako donucovací prostředek (v tomto případě služební pes zastrašuje štěkáním, popř. pachatele chytá, kouše, drží za oblečení), lze ho použít podle situace s náhubkem či bez náhubku. S ohledem na to, že kousnutí může způsobit nevratná poranění a u psa nelze dost dobře kontrolovat jeho intenzitu, je možné psa bez náhubku použít proti ozbrojeným osobám, u kterých je hrozba útoku, nebo v jiných případech, kdy je ohrožován život či zdraví a nelze účelu zákroku dosáhnout mírnějšími donucovacími prostředky. Použití služebního psa jakožto donucovacího prostředku je třeba odlišit od provedení pachové zkoušky prostřednictvím k tomu vycvičeného psa, která se koná k ověření, zda se jistá osoba pachatele zdržovala na místě činu nebo zda přišla do styku s věcí důležitou pro trestní řízení.⁵⁷

Vodní stříkač⁵⁸ je mechanický donucovací prostředek, který používá stříkání proudu vody vůči agresivním osobám a působení (tlakem) vody tyto osoby pacifikuje. Obvykle se využívá v zákrocích proti ilegálním davovým shromážděním (demonstracím). Intenzitu tlaku vody je třeba s ohledem na zásadu přiměřenosti přizpůsobit intenzitě a charakteru protiprávního jednání osob a závažnosti situace.

⁵³ § 52 písm. h) zákona o Policii České republiky

⁵⁴ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 213.

⁵⁵ § 52 písm. i) zákona o Policii České republiky

⁵⁶ § 52 písm. j) zákona o Policii České republiky

⁵⁷ VANTUCH, P. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení, *Trestněprávní revue*, roč. 7, 2008, č. 4, s. 111.

⁵⁸ § 52 písm. k) zákona o Policii České republiky

Zásahová výbuška⁵⁹ je speciální předmět, jehož účelem je působit výrazným akustickým efektem na smysly a psychiku osoby, proti které policista zakročuje, buď aby ji donutil ke splnění výzvy či pokynu policisty (např. použití proti skupině osob, které byly vyzvány, aby se rozešly), nebo k vytvoření momentu překvapení, v důsledku kterého je osoba na krátkou dobu paralyzována; během této doby může např. zásahová jednotka policie bezpečně bez vzniku újmy na straně policistů či osoby tuto osobu zadržet či zatknout. Mechanismus fungování zásahových výbušek je založen na výbuchu malé pyrotechnické nálože generující velmi intenzivní zvukový a světelný efekt (záblesk); výbuška může být také slzotvorná.⁶⁰

Úder střelnou zbraní⁶¹ je poměrně kontroverzní donucovací prostředek, neboť mezi policisty je obecně známa celá řada případů, kdy při úderech krátkou střelnou zbraní došlo k nechtěnému výstřelu, který zranil nebo zabil pachatele nebo zasahujícího policistu. Je nutné znovu uvést, že krátké střelné zbraně nejsou určeny k úderům, policisté nejsou dostatečně proškoleni a už vůbec nejsou vycvičení v provádění úderů krátkou střelnou zbraní. Pokud by opravdu probíhal výcvik v úderech střelnou zbraní, policie by musela disponovat dostatečným množstvím maket střelných zbraní tak, aby si policisté mohli údery vyzkoušet a neničili nebo nepoškozovali při výcviku drahé zbraně, které k úderům nejsou určeny. Pouhá instruktáž na služebních střelbách, že krátké střelné zbraně se nesmí používat jako kladivo a prst musí být umístěn mimo spoušť, dozajista není možné považovat za náležitý výcvik.

Lze připomenout usnesení Nejvyššího soudu České republiky, že má-li být policista odpovědný za porušení důležité povinnosti uložené podle zákona, pak při nakládání se střelnou zbraní musí její držitel porušit zákonem stanovenou povinnost dbát zvýšené opatrnosti (§ 29 odst. 1 písm. a/ zák. č. 119/2002 Sb. o střelných zbraních a střelivu) takovým způsobem a v takové intenzitě, že toto porušení může vést a zpravidla také vede k závažným následkům, jako jsou těžká zranění či dokonce usmrcení osob.⁶²

⁵⁹ § 52 písm. l) zákona o Policii České republiky.

⁶⁰ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 215.

⁶¹ § 52 písm. m) zákona o Policii České republiky.

⁶² usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. 3 Tdo 864/2009.

Hrozba namířenou střelnou zbraní⁶³ se použije v situacích, kdy může bezprostředně dojít ke změně situace tak, že budou splněny podmínky pro použití zbraně. Klasicky jde o situace, kdy hrozí, že osoba použije k útoku zbraně, nicméně takový útok ještě nehrozí bezprostředně.

Varovný výstřel⁶⁴ je stejně jako předchozí donucovací prostředek nástrojem bezprostředně předcházejícím použití zbraně (či jiného donucovacího prostředku) proti tělesné konstituci útočníka v situaci, kdy policista usoudí, že agresorův útok lze ještě odvrátit.

Pouty⁶⁵ se rozumějí všechny druhy pout, ať už jde o klasická pouta kovová, plastová pouta pro jednorázové použití, poutací řemeny, opasek s pouty atd. Zákon též neomezuje způsob jejich nasazení (před tělem, za tělem, ruce k nohám, spoutání více osob dohromady apod.). Při volbě způsobu použití pout je třeba aplikovat obecnou zásadu přiměřenosti. Podle tohoto ustanovení lze pouta použít, jsou-li splněny obecné podmínky pro použití donucovacích prostředků.⁶⁶

Prostředky k zamezení prostorové orientace⁶⁷ se rozumějí například zatmavené lyžařské brýle, kápě, kukla nasazená obráceně, prostředky ochrany sluchu apod. I v případě těchto prostředků platí obecné zásady úkonu, zejména zásada přiměřenosti. Užijí se zejména preventivně při transportu nebezpečných osob ke ztížení jejich možností orientace pomocí zraku, popř. sluchu, a tím i útěku, nebo např. při omezování osobní svobody osoby, která po policistech plive a lze u ní důvodně předpokládat výskyt nakažlivé nemoci. (Tamtéž)

Zákon obsahuje v ustanovení § 54 zvláštní podmínky použití pout a prostředků k zamezení prostorové orientace. Dle tohoto ustanovení *„je policista oprávněn použít pouta a prostředek k zamezení prostorové orientace také ke spoutání osoby a) zajištěné, b) zadržené, c) zatčené, d) dodávané do výkonu trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, ochranného léčení nebo ochranné výchovy, nebo e) převzaté policistou k provedení procesních úkonů z vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, ochranného léčení nebo ochranné výchovy, je-li důvodná obava, že může být ohrožena bezpečnost osob,*

⁶³ § 52 písm. n) zákona o Policii České republiky.

⁶⁴ § 52 písm. o) zákona o Policii České republiky.

⁶⁵ § 52 písm. p) zákona o Policii České republiky.

⁶⁶ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 217.

⁶⁷ § 52 písm. q) zákona o Policii České republiky.

majetku nebo ochrana veřejného pořádku anebo že se osoba pokusí o útěk. Policista je oprávněn použít pouta ke vzájemnému připoutání dvou nebo více osob. Prostředek k zamezení prostorové orientace je policista oprávněn použít pouze, nelze-li účelu úkonu dosáhnout jinak.“

4.4 Použití zbraně

Ustanovení § 56 zákona o Policii České republiky stanoví právní rámec použití zbraně policistou. Zbraní se dle § 56 odst. 5 zákona rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.

Použití zbraně policistou je nejzávažnějším zásahem do práv a svobod osoby, neboť použitím služební zbraně tuto osobu přímo ohrožuje na životě a zdraví. Z těchto důvodů jsou podmínky použití zbraně vymezeny zákonem taxativně. Policista je oprávněn použít zbraň

- a) v nutné obraně nebo v krajní nouzi,
- b) jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt,
- c) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet,
- d) nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného zákroku,
- e) aby odvrátil násilný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt anebo prostor,
- f) nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu⁶⁸ nezastaví,

⁶⁸ zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů.

g) jestliže osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby, nebo

h) ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby.

Použití zbraně v případech uvedených pod písm. a) až f) je přípustné pouze za podmínky, že užití donucovacího prostředku by bylo zřejmě neúčinné. Před použitím zbraně v případech uvedených pod písm. a) až e) je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito zbraně. Od výzvy s výstrahou lze upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví policisty nebo jiné osoby a zákrok nesnese odkladu. Při použití zbraně je policista povinen dbát nutné opatrnosti, zejména neohrozit život jiných osob a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje.⁶⁹

V případě použití zbraně policistou je tedy namísto uvážení volby stěžejním rozhodovacím prostředkem uvážení jednání, jež spočívá ve vyhodnocení toho, zda některé z oprávnění policisty uvedených v § 56 odst. 1 zákona dopadá na konkrétní nastalou situaci, kterou je policista v souladu se zásadou iniciativy povinen v rámci plnění svých úkolů řešit. Rozhodnutí o tom, zda je policista v konkrétní situaci oprávněn použít zbraň, jakožto prostředku státního donucení smrtící povahy, závisí v mnoha případech na výkladu neurčitých právních pojmů, a to zejména pojmu „nebezpečný pachatel“.⁷⁰

K pojmu „nebezpečný pachatel“ je nutné uvést, že zákon nedefinuje jednoznačně obsah pojmu a podmínky, které pachatel musí splnit, aby ho bylo možné označit za nebezpečného pachatele. V usnesení Nejvyššího soudu konstatuje, že nebezpečným pachatelem je zvláště nebezpečný recidivista, pachatel úmyslného trestného činu, o kterém vyjde najevo, že je ozbrojen, vězeň na útěku a osoba, která byla Policií ČR za nebezpečného pachatele výslovně označena. K tomu Nejvyšší soud v citovaném usnesení zároveň dovodil, že se jedná o příliš restriktivní vymezení a je nutné každý případ posuzovat zvláště.⁷¹

Pokud se nadřízení funkcionáři rozhodnou osobu označit za nebezpečného pachatele, berou na sebe odpovědnost za použití zbraně v případech uvedených

⁶⁹ § 56 zákona o Policii České republiky.

⁷⁰ VŠETIČKA, P. Uplatnění správního uvážení a problematika výkladu neurčitých právních pojmů v případě bezprostředních zásahů realizovaných Policií České republiky, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2017, č. 3, s. 493.

⁷¹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2006, sp. zn. 6 Tdo 798/2006.

pod písm. b) a c). Zasahujícího policistu je možné postihnout pouze v případě, že zbraň použije způsobem nebo v případě, kdy mu to zákon nedovoluje. Pokud by ale osoba byla označena za nebezpečného pachatele neoprávněně, nelze v žádném případě postíhovat zasahujícího policistu.

4.5 Povinnosti policisty po použití donucovacího prostředku nebo zbraně

Zákon o Policii České republiky v § 57 stanoví povinnosti policisty po použití donucovacího prostředku nebo zbraně.

Po použití donucovacího prostředku nebo zbraně, při kterém došlo ke zranění osoby, je policista povinen ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Dále je povinen učinit neodkladné úkony nebo jiná opatření, aby mohla být řádně objasněna oprávněnost použití zbraně.

Zárok, při kterém bylo použito donucovacího prostředku nebo zbraně, je policista povinen bezodkladně ohlásit svému nadřízenému a sepsat o něm úřední záznam s uvedením důvodu, průběhu a výsledku jejich použití. Úřední záznam neseписuje při použití pout.

Vedoucí policejního útvaru je povinen vyrozumět bez zbytečného odkladu příslušného státního zástupce o zranění nebo usmrcení osoby anebo o škodě nikoli nepatrné, způsobených použitím donucovacího prostředku nebo zbraně.

4.6 Zvláštní omezení

Dle ustanovení § 58 zákona o Policii České republiky při zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let nesmí policista použít údery a kopy, slzotvorný, elektrický ani jiný obdobný dočasně zneschopňující prostředek, obušek ani jiný úderný prostředek, vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícím účinkem, vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně podle tohoto zákona, vytlačování vozidlem, vytlačování štítem, služebního psa, zásahovou výbušku, úder střelnou zbraní,

hrozbu namířenou střelnou zbraní, varovný výstřel a zbraň, vyjma případů, kdy útok takové osoby bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví policisty anebo jiné osoby nebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak. Omezení se nevztahuje na použití slzotvorného prostředku, zásahové výbušky a vytlačování vozidlem a štítem, jsou-li použity proti skupině osob.

4.7 Zárok pod jednotným velením

Při zákroku pod jednotným velením dle § 59 zákona o Policii České republiky rozhoduje o použití donucovacího prostředku a zbraně velitel zakročující jednotky. O použití donucovacího prostředku a zbraně může na místě zákroku rozhodnout také nadřízený tohoto velitele, který tímto rozhodnutím přebírá velení do ukončení zákroku. Rozhodnutí velitele zakročující jednotky a jeho nadřízeného o použití donucovacího prostředku nebo zbraně musí být zadokumentováno záznamovou technikou se zvukem nebo v listinné podobě.

5 Donucovací prostředky obecní policie

5.1 Podmínky použití donucovacího prostředku

Za podmínky použití donucovacího prostředku lze dle mého soudu (byť zákon o obecní policii takový termín nezná) označit právní úpravu obsaženou v ustanovení § 18 odst. 2 až 5.

Zákon přesně definuje důvody, za kterých lze použít donucovacích prostředků: v zájmu ochrany bezpečnosti jiné osoby nebo své vlastní, v zájmu ochrany majetku, k zabránění výtržnosti, rvačce nebo jinému jednání, jímž je vážně narušován veřejný pořádek.

Před použitím donucovacích prostředků (vyjma donucovacího prostředku technický prostředek k zabránění odjezdu vozidla) je strážník povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito donucovacích prostředků. Pokud to povaha zákroku dovoluje, použije strážník před výzvou slov „Jménem zákona“ (§ 7 odst. 4 zákona o obecní policii); od výzvy s výstrahou může upustit jen v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví anebo je-li ohrožen život nebo zdraví jiné osoby a zákrok nesnese odkladu. Není nutné specifikovat, který z donucovacích prostředků strážník použije.

Právní úprava v § 18 odst. 4 neumožňuje libovolnou volbu donucovacích prostředků, ale strážník v rámci vlastního správního uvážení rozhoduje podle konkrétní situace tak, aby dosáhl účelu sledovaného zákonem. Strážník přitom použije takového donucovacího prostředku, který je nezbytně nutný k překonání odporu osoby, která se dopouští protiprávního jednání.

Strážník je povinen dbát, aby použitím donucovacích prostředků nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání.

5.2 Výčet donucovacích prostředků

Donucovacími prostředky jsou:

- a) hmaty, chvaty, údery a kopy,
- b) slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek,

- c) obušek a jiný úderný prostředek,
- d) pouta,
- e) úder služební zbraní,
- f) hrozba namířenou služební zbraní,
- g) varovný výstřel ze služební zbraně,
- h) technický prostředek k zabránění odjezdu vozidla.

K charakteristice jednotlivých donucovacích prostředků uvedenými pod písm. a) b) c) e) lze obecně odkázat na výše uvedené v kapitole 4.3. Zákon o obecní policii obsahuje specifický právní režim použití pout (§ 18a odst. 1 a 2), použití technického prostředku k zabránění odjezdu vozidla (§ 18 odst. 3), použití psa⁷² (§ 19) a použití služební zbraně (§ 20).

Pouta poutají osoby na rukou při dočasném omezení osoby na pohyb. Strážník je oprávněn použít pouta v těchto případech: při omezení osobní svobody osoby, při předvedení osoby podle tohoto nebo zvláštního zákona, která klade odpor proti osobě, která fyzicky napadá jinou osobu nebo strážníka, ohrožuje vlastní život, poškozuje cizí majetek nebo se pokusí o útěk při zákroku strážníka. V případě zákroku strážníka obecní policie proti osobě, která fyzicky napadá jinou osobu nebo strážníka, ohrožuje vlastní život, poškozuje cizí majetek nebo se pokusí o útěk, může na základě § 18a zákona o obecní policii strážník omezit možnost volného pohybu osoby připoutáním ke vhodnému předmětu za použití pout. Omezení volného pohybu může trvat nejdéle do doby, kdy je zřejmé, že osoba nebude protiprávní jednání opakovat nebo než bude předána policii, nejdéle však 2 hodiny.

Technický prostředek k zabránění odjezdu vozidla jako donucovací prostředek se používá v případech, kdy je nutné zablokovat motorové vozidlo v rámci zákroku strážníka obecní policie proti osobě, která hodlá vozidlo použít ke svému útěku v případech, kdy má být její svoboda omezena. V takovém případě je strážník oprávněn dle § 18a odst. 3 použít tohoto donucovacího prostředku k vynucení povinnosti řidiče vozidla setrvat na místě do příchodu policie.

⁷² Použití služebního psa je nekonceptně, namísto ve výčtu donucovacích prostředků, uvedeno ve zvláštním ustanovení, ačkoli použití psa je jednoznačně prostředkem k donucení podrobení se zákroku strážníka obecní policie.

5.3 Použití služební zbraně

Služební zbraní podle zákona o obecní policii se rozumí krátká střelná zbraň, jejímž držitelem je podle zvláštního zákona obec.

Oprávnění strážníka k použití služební zbraně je vázáno taxativním výčtem variant na případy: nutné obrany, krajní nouze, zamezení útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet.

Pro použití služební zbraně strážníkem platí zásada subsidiarity. Služební zbraň je tedy strážník oprávněn použít pouze tehdy, pokud by bylo zřejmě neúčinné použití donucovacího prostředku podle § 18-19 zákona o obecní policii.

Před použitím služební zbraně je strážník povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito služební zbraně. Pokud to povaha zákroku dovoluje, použije strážník před výzvou slov „Jménem zákona“. Od výzvy s výstrahou může upustit jen v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví anebo je-li ohrožen život nebo zdraví jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.

Při použití služební zbraně je strážník povinen dbát nutné opatrnosti, zejména aby nebyl ohrožen život jiných osob, a co nejvíce šetřit život a zdraví osoby, proti níž zákrok směřuje.

5.4 Povinnosti strážníka po použití donucovacích prostředků a služební zbraně

Dle ustanovení § 21 zákona o obecní policii platí, že jestliže strážník zjistí, že při použití donucovacích prostředků došlo ke zranění osoby, je povinen, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Po každém použití služební zbraně, při kterém došlo ke zranění osoby, musí strážník ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Bezprostředně po každém použití služební zbraně, jakmile to okolnosti dovolí, je strážník povinen učinit všechny neodkladné úkony, aby mohla být řádně objasněna oprávněnost použití služební zbraně. O každém použití donucovacích prostředků nebo služební zbraně je strážník povinen vyrozumět bez zbytečného odkladu osobu, která řídí obecní policii, a sepsat úřední záznam.

5.5 Zvláštní omezení

Zvláštní omezení je koncipováno v zákoně o obecní policii zcela totožně jako u jiných právních předpisů orgánů s obdobnými pravomocemi. Jde o zákaz použití taxativně stanovených donucovacích prostředků a služební zbraně proti osobám, které mají zjevnou fyzickou nebo psychickou nezpůsobilost. Jde o osoby, na kterých je tato skutečnost zjevně patrná s ohledem na její fyzický zjev (zjevná gravidita, zjevná tělesná vada nebo když je osoba připoutána na invalidní vozík, zjevně vysoký věk seniora apod.) či vyspělost (zjevný věk osoby mladší 15 let). Proti takovým osobám lze tedy použít pouze hmaty a chvaty a pouta. Toto zvláštní omezení má koncipovánu výjimku, kdy lze tyto jinak zakázané donucovací prostředky použít, pokud útok těchto osob bezprostředně ohrožuje život a zdraví strážníka nebo jiných osob nebo hrozí větší škoda na majetku (§ 138 odst. 1 trestního zákoníku) a nelze-li toto trvalé či hrozící nebezpečí odvrátit jinak.

6 Komparace

6.1 Podmínky použití donucovacího prostředku

Oba právní předpisy se v zásadě shodují v tom, že donucovací prostředky je policista/strážník oprávněn použít v zájmu ochrany bezpečnosti jiné osoby nebo své vlastní nebo k ochraně veřejného pořádku. Jediný drobný rozdíl lze shledat v tom, že zákon o obecní policii je v ustanovení § 18 odst. 2 specifitější, když jako příklady narušení veřejného pořádku uvádí výtržnost a rvačku.

V obou případech také platí, že policista/strážník má povinnost vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito donucovacích prostředků. Zcela shodně je stanoveno, že toto neplatí, je-li ohrožen jeho život nebo zdraví anebo život nebo zdraví jiné osoby a zákrok nesnese odkladu. Rozdíl lze spatřovat v tom, že strážník obecní policie tuto výzvu uvozuje slovy „Jménem zákona“, policista tuto povinnost nemá.

Policista stejně jako strážník shodně rozhodují ohledně výběru donucovacího prostředku s ohledem na dvě kritéria: a) aby dosáhl účelu sledovaného zákrokem a b) použije takového donucovacího prostředku, který je nezbytně nutný k překonání odporu osoby, která se dopouští protiprávního jednání. U druhého kritéria se oba režimy poněkud rozcházejí v tom, že policista má svobodu volit donucovací prostředek také „k překonání útoku osoby...“

Strážník, přestože je dle § 18 odst. 1 písm. b) oprávněn mj. k použití donucovacího prostředku elektrického dočasně zneschopňujícího prostředku, nemá ze zákona omezení, které zákon o Policii České republiky v ustanovení § 53 odst. 4 klade policistovi, totiž že *„Elektrický donucovací prostředek je policista oprávněn použít pouze, pokud by použití jiného donucovacího prostředku zjevně nebylo dostatečné k dosažení účelu sledovaného zákrokem.“*

V obou případech je shodně stanoveno, že policista/strážník při použití donucovacího prostředku dbá na to, aby nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání.

6.2 Výčet donucovacích prostředků

Výčet donucovacích prostředků obecní policie je ve srovnání s donucovacími prostředky policie České republiky skromnější. Zahrnuje a) hmaty, chvaty, údery a kopy, b) slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek, c) obušek a jiný úderný prostředek, d) pouta, e) úder služební zbraní, f) hrozba namířenou služební zbraní, g) varovný výstřel ze služební zbraně, h) technický prostředek k zabránění odjezdu vozidla.⁷³

Ačkoliv použití psa není v tomto výčtu uvedeno, strážník bude oprávněn použít psa v zájmu ochrany bezpečnosti jiné osoby nebo své vlastní, majetku nebo k zabránění výtržnosti, rvačky nebo jinému jednání, jímž je vážně narušován veřejný pořádek. Strážník je oprávněn použít psa namísto donucovacích prostředků, tedy samostatně nebo vedle donucovacích prostředků, respektive s některým donucovacím prostředkem současně.⁷⁴

Z komparace výčtů donucovacích prostředků, uvedených v obou zákonech, vyplývá, že následujícími donucovacími prostředky disponuje policista, zatímco strážník nikoliv: vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně, zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla, vytlačování vozidlem, vytlačování štítem, vytlačování koněm, vodní stříkač, zásahová výbuška, prostředek k zamezení prostorové orientace.

Odpověď na otázku, proč je výbava donucovacími prostředky u strážníků o tolik redukována ve srovnání s policisty, je třeba dle mého názoru hledat v rozdílu v poslání a účelu zřízení obecní policie, která má z hlediska pravomocí mnohem užší pole působnosti.

Ustanovení § 2 zákona o obecní policii o úkolech obecní policie vymezuje její věcnou působnost, tj. právní rámec společenských vztahů, ve kterých obecní policie působí s konkrétními druhy, a šíří úkolů, ve kterých je obecní policie činná. Obecní policie má specializovanou úlohu v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti státu, a to zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku. Tímto je vymezena úloha obecní policie vůči Policii České republiky, která plní obecnou

⁷³ § 18 odst. 1 písm. a) až h) zákona o obecní policii.

⁷⁴ VETEŠNÍK, P. Zákon o obecní policii. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 213.

působnost a tím je také i dána omezená množina donucovacích prostředků, kterými obecní policie disponuje.

Zákon o obecní policii na rozdíl od zákona o Policii České republiky stanoví zvláštní právní podmínky **použití psa**. Psi u obecní policie jsou využíváni k hlídkové a strážní službě, k zajištění veřejného pořádku a k likvidaci výtržností. Ustanovení § 19 odst. 2 zákona o obecní policii stanoví, že *„způsobilost psa k použití musí být osvědčena policií.“*

Ověřování způsobilosti služebního psa se provádí v závěru všech druhů kurzu v kynologickém školicím zařízení. Přezkoušení provádí zkušební komisař - kynolog z Policie České republiky, a to podle stanovených kritérií kynologické praxe. Dle mého názoru právě ustanovení § 19 odst. 2 zákona o obecní policii je důvodem, proč obdobné ustanovení nelze hledat v zákoně o Policii České republiky; první odstavec tohoto ustanovení v podstatě jen výslovně opravňuje strážníka k použití psa (namísto toho, aby toto oprávnění bylo zakotveno v rámci výčtu donucovacích prostředků v ustanovení § 18 odst. 1 zákona o obecní policii, viz výše v poznámce pod čarou č. 72) a druhý odstavec odkazuje na kynologické osvědčení policie (rozumí se bez pochyby Policie České republiky), přičemž obdobné ustanovení by v zákoně o Policii České republiky nedávalo smysl.

Ustanovení o **použití pout** je v obou zákonech koncipováno poměrně dosti rozdílně. Na prvním místě je třeba poznamenat, že relevantní ustanovení § 54 zákona o Policii České republiky stanovuje jednotný režim pro použití pout a prostředků k zamezení prostorové orientace. Největší rozdíl v konstrukci právní úpravy použití pout je v tom, že zatímco zákon o Policii České republiky podává výčet osob, které je možno spoutat pouty (osoby zajištěné, zadržené, zatčené, dodávané do výkonu trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, ochranného léčení nebo ochranné výchovy nebo převzaté policistou k provedení procesních úkonů z vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, ochranného léčení nebo ochranné výchovy) a teprve v dovětku právní normy stanoví důvody k přiložení pout, odpovídající ustanovení § 18a zákona o obecní policii stanoví pouze důvody.

Tyto důvody, uvedené v obou zákonech, jsou poměrně značně rozdílné. Policista: „je-li důvodná obava, že může být ohrožena bezpečnost osob, majetku nebo ochrana veřejného pořádku anebo že se osoba pokusí o útěk.“ Strážník: „při

omezení osobní svobody osoby podle § 76 odst. 2 trestního řádu, při předvedení osoby podle tohoto nebo zvláštního zákona, která klade odpor, nebo proti osobě, která fyzicky napadá jinou osobu nebo strážníka, ohrožuje vlastní život, poškozuje cizí majetek nebo se pokusí o útěk při zákroku strážníka.“

Zákon o policii dále stanoví, že „*policista je oprávněn použít pouta ke vzájemnému připoutání dvou nebo více osob*“; obdobné ustanovení zákon o obecní policii neobsahuje, zato stanoví, že „*strážník může omezit možnost volného pohybu osoby připoutáním ke vhodnému předmětu za použití pout. Omezení volného pohybu může trvat nejdéle do doby, kdy je zřejmé, že osoba nebude protiprávní jednání opakovat nebo než bude předána policii, nejdéle však 2 hodiny*.“ Takové vymezení oprávnění a povinností policisty zákon o Policii České republiky nestanoví.

Co se týče **technického prostředku k zabránění odjezdu vozidla**, pak je situace složitější. Policista stejně jako strážník je oprávněn k použití technického prostředku k zabránění odjezdu vozidla. Ovšem jen strážník používá tento nástroj coby donucovací prostředek, a sice pro účely „*vynucení povinnosti řidiče vozidla setrvat na místě do příchodu policie nebo v rámci zákroku proti osobě, jejíž osobní svoboda má být omezena, lze-li předpokládat, že se tato osoba pokusí vozidlo použít k útěku*“ (§ 18a odst. 3 zákona o obecní policii). Policista oprávnění k použití technického prostředku k zabránění odjezdu vozidla jako donucovací prostředek tedy použít nemůže, protože k tomu není oprávněn; absence tohoto oprávnění je však dle mého názoru logická a zřejmá, neboť zmíněný donucovací prostředek slouží strážníkovi obecní policie k tomu, aby zadržel podezřelou osobu a předal ji do rukou Policie České republiky.

6.3 Použití zbraně

Použití zbraně je v obou právních předpisech věnována zvláštní právní úprava. Zákon o obecní policii důsledně používá termín zbraň ve spojení s přívlastkem „služební“, přičemž v ustanovení § 20 odst. 3 zákona o obecní policii podává legální definici tohoto pojmu: „*Služební zbraní podle tohoto zákona se*

rozumí krátká střelná zbraň, jejímž držitelem je podle zvláštního zákona⁷⁵ obec.“ Obdobnou definici zákon o Policii České republiky neobsahuje.

Na prvním místě je třeba vidět veliký rozdíl ve výčtu případů, ve kterých jsou policista/strážník oprávnění zbraň použít. Pro obě kategorie osob je shodně v obou předpisech uvedeno, že služební zbraň je možno použít a) za podmínek nutné obrany nebo za podmínek krajní nouze a b) k zamezení útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet. Na rozdíl od strážníka, jehož oprávnění tímto výčtem dvou uvedených případů končí, rozšiřuje zákon o Policii České republiky oprávnění policisty k použití zbraně o tyto důvody: jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt, nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného zákroku, aby odvrátil násilný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt anebo prostor, nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu nezastaví, jestliže osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby, nebo ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby.

Přestože uvedenými zákonnými důvody k použití služební zbraně tedy strážníci vybavení nejsou, domnívám se, že je nezdůvodněná lze podřadit pod oprávnění použití služební zbraně v případech nutné obrany a krajní nouze. Typicky tak tomu bude zejména u důvodu „zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby.“

6.4 Povinnosti po použití donucovacího prostředku nebo zbraně

Povinnosti po použití donucovacího prostředku nebo zbraně jsou stanoveny u strážníka i policisty totožně co se týká jejich základních povinností poskytnout první pomoc a zajistit lékařské ošetření a povinnost objasnit oprávněnost použití zbraně.

⁷⁵ zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních), ve znění pozdějších předpisů.

Co se týče notifikační povinnosti, zde se oba předpisy poněkud rozcházejí. Strážník i policista mají sice shodně povinnost nahlásit svému nadřízenému zákrok, při kterém bylo použito donucovacích prostředků, nicméně policista má povinnost, stanovenou mu v ustanovení § 57 odst. 3 zákona o Policii České republiky, totiž že *„vedoucí policejního útvaru je povinen vyrozumět bez zbytečného odkladu příslušného státního zástupce o zranění nebo usmrcení osoby anebo o škodě nikoli nepatrné, způsobených použitím donucovacího prostředku nebo zbraně.“* Obdobnou povinnost má i obecní policie s tím rozdílem, že *„dojde-li při použití donucovacích prostředků nebo psa ke zranění nebo usmrcení osoby anebo ke škodě nikoli nepatrné, je starosta, jiný člen zastupitelstva obce pověřený zastupitelstvem obce řídit obecní policii nebo určený strážník podle § 3 odst. 2 zákona povinen neprodleně vyrozumět nejbližší útvar policie.“* Stejnou notifikační povinnost mají orgány obce v případě použití zbraně (§ 23 zákona o obecní policii).

6.5 Zvláštní omezení

Co se týče zvláštních omezení, oba zákony jsou v souladu do té míry, že zakazují použití vybraných donucovacích prostředků vůči stejným kategoriím osob, tedy proti: proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let (srov. § 22 zákona o obecní policii a § 58 zákona o Policii České republiky). Stojí za zmínku, že oba právní předpisy striktně trvají na „zjevnosti“ atributů u těchto skupin osob, které má strážník/policista sledovat.

Z důvodu, který byl popsán výše v kapitole 6.2 (strážníci a policisté disponují rozdílnými kategoriemi donucovacích prostředků), se liší i výčet donucovacích prostředků, které nelze v rámci zvláštního omezení použít vůči vymezeným kategoriím osob. Platí tedy, že policista nesmí vůči uvedeným osobám použít donucovací prostředky: údery a kopy, slzotvorný, elektrický ani jiný obdobný dočasně zneschopňující prostředek, obušek ani jiný úderný prostředek, vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícím účinkem, vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně podle tohoto zákona, vytlačování vozidlem, vytlačování štítem, služebního psa, zásahovou výbušku, úder střelnou zbraní, hrozbu namířenou střelnou zbraní,

varovný výstřel a zbraň. Strážník oproti tomu nesmí vůči uvedeným osobám použít tyto donucovací prostředky: údery a kopy, slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek, obušek a jiný úderný prostředek, psa, úderu služební zbraní, hrozby namířenou služební zbraní, varovného výstřelu ze služební zbraně a služební zbraně.

Pro strážníka i policistu je shodně stanoveno, že pro ně zvláštní omezení neplatí v případech, kdy útok těchto osob bezprostředně ohrožuje život a zdraví strážníka nebo jiných osob nebo hrozí větší škoda na majetku a nelze-li nebezpečí odvrátit jinak.

Rozdíl v obou právních úpravách lze pak spatřovat v tom, že dle § 58 odst. 2 zákona o Policii České republiky platí, že *„omezení se nevztahuje na použití slzotvorného prostředku, zásahové výbušky a vytlačování vozidlem a štítem, jsou-li použity proti skupině osob.“* Toto ustanovení lze zcela zřejmě chápat tak, že policisté nemají možnost dotčené kategorie osob ve větších skupinách identifikovat, proto nelze legitimně očekávat, že by zákonodárce po policistech požadoval automatické preventivní vyjmutí jistých donucovacích prostředků z dispozic policistů při zasahování proti skupinám osob s ohledem na možný konflikt se zvláštním omezením. Zákon o obecní policii obdobné ustanovení neobsahuje, neboť strážníci nemají oprávnění zasahovat proti skupinám osob.

6.6 Zákrok pod jednotným velením

K zákroku pod jednotným velením jsou oprávněni pouze policisté. Zákon o obecní policii odpovídající právní úpravu nemá. Zákrok pod jednotným velením je dle § 59 odst. 1 zákona o Policii České republiky určen pro zakročující jednotku policistů. Takový taktický prvek zásahu ovšem strážníci nepoužívají, tím lze odůvodnit absenci zákroku pod jednotným velením v zákoně o obecní policii.

6.7 Shrnutí a návrhy

Podmínky a postupy při používání donucovacích prostředků jsou do značné míry shodné u Policie České republiky i u obecní policie. Některá ustanovení jsou u obou zákonů zcela totožná, což lze zřejmě odůvodnit tím, že autoři zákona o obecní policii hledali inspiraci v zákoně o Policii České republiky (resp.

v legislativním předchůdci stávajícího zákona). Že jsou obě právní úpravy podobné, lze zcela zjevně přičítat tomu, že práva a povinnosti strážníků a policistů se do jisté míry překrývají. Mají-li oba orgány úspěšně plnit své poslání a úkoly při střežení bezpečnosti osob, majetku (a pořádku vůbec), které jim svěřuje zákon, musí jejich pracovníci disponovat specifickými donucovacími prostředky, kterých mohou užít pouze tehdy, není-li možné cestu práva, respektive dodržování práva, zjednat jiným způsobem. V zájmu účinné ochrany osob zákon taxativně stanoví výčet jednotlivých druhů donucovacích prostředků pro policisty i pro strážníky. Tento výčet je pro strážníky užší než výčet donucovacích prostředků užívaných příslušníky Policie České republiky, a to s přihlédnutím k rozsahu a významu úkolů, které strážníci obecní policie plní.

Při komparaci jsem nabyl dojmu, že zákon o obecní je „zaplevelen“ jistými legislativními nepřesnostmi a archaismy, což lze zřejmě přičítat době vzniku zákona (rok 1991), od kterých se mezitím nepoměrně novější zákon o Policii České republiky mezitím stačil oprostit (z roku 2008). Pro další legislativní práce na novém zákoně o obecní policii bych navrhoval zejména to, aby z ustanovení § 18 odst. 2 stávajícího zákona (potažmo odpovídajícího ustanovení nového zákona) byl vyjmut demonstrativní příklad výtržnosti a rvačky, které reprezentují typické narušení veřejného pořádku. Tyto příklady jsou zbytečné, neboť výtržnost a rvačka jsou bezpochyby narušení veřejného pořádku, ovšem jejich uvedení může strážníka zmást a uvést omyl, když se bude případně pokoušet nazírat všechny případy veřejného pořádku prizmatem výtržnosti či rvačky. Stejně tak pokládám za zcela zbytečné, že strážník obecní policie, který vyzývá osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, tuto výzvu uvozuje slovy „Jménem zákona“, policista přitom tuto povinnost nemá. Jedná se o archaismus, od kterého policie České republiky upustila.

Za nelogický také považuji legislativní rozpor, který staví strážníkovi do cesty překážky v legitimitě použití donucovacího prostředku, kdy k němu není (na rozdíl od policisty) oprávněn v případě překonání útoku osoby. Je-li přitom veden útok na strážníka, má tento právo se bránit, ovšem zákon o obecní policii to u donucovacích prostředků výslovně neuvádí.

Co se týče výčtu donucovacích prostředků, pak zákon o obecní policii opět poněkud zaostává za zákonem o Policii České republiky, který zcela zřetelně využívá prostředky a výsledky nejmodernějších poznatků na poli bezpečnosti a

dává policistovi takové účinné nástroje, které by ovšem mohl v rámci svých činností využít i strážník. Není dle mého názoru důvod, aby strážník nemohl používat vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, nebo že nemůže využívat zahrazení cesty vozidlem, když tento nástroj přirozeně může potřebovat ve věcech zabezpečení veřejného pořádku.

Legitimita přiložení pout je u strážníků i policistů až nepochopitelně rozdílná. Není vůbec žádný důvod pro to, aby policista byl oprávněn použít pouta ke vzájemnému připoutání dvou nebo více osob, zatímco strážník odpovídající oprávnění nemá.

Za zvážení stojí, zda okruh případů, v nichž je strážník oprávněn použít služební zbraň, nerozšířit o některé další kategorie, které zákon přiznává policistovi, zejména pak u důvodů: jestliže osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby, a ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby.

Závěr

Cílem této práce bylo provést charakteristiku právního ukotvení výkonu činností obecní policie a Policie České republiky, dále provést podrobnou analýzu jednotlivých donucovacích prostředků a v neposlední řadě pak porovnat, nakolik se legitimita použití donucovacích prostředků shoduje či liší u obecní policie ve srovnání s Policií České republiky. Lze shrnout, že se dle mého názoru podařilo tento cíl naplnit.

Použití donucovacích prostředků totiž tvoří podstatnou část této bakalářské práce, která zároveň pokrývá její analytickou část a soustředí se jednak na charakteristiku používání donucovacích prostředků u policie a jednak na komparační analýzu s použitím donucovacích prostředků u obecní policie. Podmínky požívání donucovacích prostředků jsou u všech sborů velmi podobné, přestože se objevují rozdílnosti, dané zvláštním charakterem výkonu služby některých sborů. Myslím si, že mohu shrnout, že legislativci se při práci na právních normách regulujících požívání donucovacích prostředků různými bezpečnostními sbory inspirovali znění zákona o Policii České republiky.

Při zpracování zadaného tématu, se podařilo v základních bodech principy použití donucovacích prostředků zanalyzovat. Dodržování těchto principů v běžné policejní praxi i při mimořádné situaci je důležité. Záleží na tom, zda mimořádná situace bude dobře vyřešena. Samozřejmě že bude záležet i na účincích donucovacích prostředků, které budou použity. Pro policistu nebo strážníka je v takovém případě nejvhodnější účinek paralyzujícího prostředku, který bude účinný a zastaví útok pachatele a přitom mu nezpůsobí žádné zranění a ohrožení na životě.

Já osobně preferuji, použití elektrického donucovacího prostředku „taser“ nebo slzotvorného prostředku „kasr“ na bázi tekuté střely. Česká policie používá taser a při jeho použití nebyla žádná osoba ohrožena na životě. Použití taseru se týkalo jen několika případů, takže jejich zhodnocení by nebylo objektivní. Z dostupných internetových dat je zřejmé, že dochází k úmrtí osob po použití elektrického paralyzátu taser. Jsou zde však další argumenty, které tvrdí, že účinek taseru nikoho nezabil. Toto potvrzují i lékaři, že přímý vliv taseru na srdce je velmi pravděpodobně minimální. Jsou zpracovány studie, které uvádí, že smrt nestává náhlým úmrtím, které je zapříčiněno

dalšími vlivy, které působí na osobu při použití taseru. Může to být například velký stres, únava, dehydratace nebo abstinenční příznaky.

Současná ekonomická situace nedává policistům a strážníkům v této materiální oblasti zelenou. Vyhledky na nové slzotvorné prostředky jsou v nedohlednu, proto by pro svou bezpečnost mnozí volili možnost vlastního zakoupení těchto účinných slzotvorných sprejů. Bohužel zatím to nelze, protože policista může při výkonu služby používat jen prostředky, které jsou ve vybavení na příslušném organizačním článku, kde je policista nebo strážník zařazen. Vzhledem ke stavu ve společnosti, který je, nelze brát v úvahu skutečnost, že by k zákrokům s použitím donucovacích prostředků razantně ubývalo. Tento jev by mohl být brán na zřetel a situaci ve vybavení policistů slzotvornými, případně elektrickými donucovacími prostředky řešit. Mohl by to být posun vpřed, a tak eliminovat zranění policistů a strážníků způsobená při zákrocích. Použití vhodně účinných donucovacích prostředků bude mít pravděpodobně i pozitivní vliv, na zranění pachatelů.

Předmět práce představuje poměrně náročné téma, neboť aby mohlo být uchopeno celistvě, je třeba zpracovat celou řadu různorodých pramenů. Při zpracovávání této práce jsem využíval na prvním místě aktuální znění právních předpisů, nejčastěji však zákon o Policii České republiky a zákon o obecní policii. Dále jsem zpracovával knižní literaturu i časopisecké články. Je třeba poznamenat, že soudobou českou literaturu zabývající se použitím donucovacích prostředků příslušníky Policie České republiky (případně příslušníky ostatních bezpečnostních sborů či strážníky obecní policie) lze spočítat na prstech jedné ruky, ačkoliv s jejich použitím souvisí řada otázek, jež po rozpracování doslova volají. Při zpracovávání tématu jsem se dále zabýval judikaturou, vnitřními předpisy policie a některými dalšími prameny (zejména důvodovými zprávami k zákonům).

Práce samozřejmě není pouhou kompilací; na vhodných místech jsem se pokusil přispět vlastními názory, anebo poznatky, které znám ze svědectví od nepovolanějších osob – samotných příslušníků policie.

Donucovací prostředky jsou v oblasti bezpečnosti osob předmětem výzkumu. Je to znát i na zákoně o Policii České republiky, který využil některých nejnovějších poznatků na poli tohoto výzkumu a zařadil nejen do zákona ale především do praxe policistů některé nástroje, které jsou vlastně novátorské, moderní a které byly v 90. pokládány za futuristické.

Vývoj v tomto ohledu neustále pokračuje a je třeba jej sledovat, aby policisté (potažmo strážníci) mohli mít přístup k těm nejúčinnějším nástrojům, které potřebují k výkonu svého poslání. Dovolím si na tomto místě upozornit na mimořádně zajímavou britskou antologii (nepřeloženou do češtiny), jejíž editory jsou britská vědkyně Birgit Vollm a německý forenzní psychiatr Norbert Nedopil. Kniha nese název *The Use of Coercive Measures in Forensic Psychiatric Care. Legal Ethical and Practical Challenges* (Použití donucovacích prostředků ve forenzní psychiatrické péči. Právní, etické a praktické výzvy)⁷⁶, která přináší některé moderní poznatky z výzkumu donucovacích prostředků a shrnuje význam donucovacích prostředků.

Tato bakalářská práce by mohla sloužit jako orientační materiál při zjišťování používání donucovacích prostředků příslušníky Policie České republiky nebo strážníků obecní policie. Dále by mohla sloužit jako studijní materiál pro získávání základních informací v oblasti používání donucovacích prostředků pro nově nastupující policisty a strážníky v Školních policejních střediscích. V neposlední řadě by mohla být využita také jako materiál pro legislativní změny, které práce ve své závěrečné části navrhuje.

⁷⁶ VOLLM, B., NEDOPIL, N. (ed.) *The Use of Coercive Measures in Forensic Psychiatric Care. Legal Ethical and Practical Challenges*, 1. vydání, Londýn: Springer, 2016.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

FUCHS, J. Použití donucovacích prostředků policisty a strážníky, *Soudní rozhledy*, roč. 13, 2014, č. 7-8.

HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, 792 s. ISBN 978-80-7179-254-3.

HORZINKOVÁ, E. *Zákon o Policii České republiky a související předpisy*. 2. vydání. Praha: Eurounion, 2001, 207 s. ISBN 80-7317-003-5.

HRUDKA, J., ZÁMEK, D. *Organizace a činnost policejních služeb*. 1. vydání, Praha: POLICE HISTORY, 2012, 233 s. ISBN 978-80-86477-56-5.

MACEK, P., FILÁK, A. (2004) *Základy teorie policejně bezpečnostní činnosti*. 1. vydání, Praha: Police history, 2004, 253 s. ISBN 80-86477-22-5.

MACEK, P., UHLÍŘ, L. *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526-1918)*. 1. vydání, Praha: Themis, 1997, 178 s. ISBN 80-85821-52-4.

MATES, P. *Policejní právo: právní předpisy s komentářem*. 1. vydání, Praha: Linde, 2007, 399 s. ISBN 978-80-7201-672-3.

SALIVAR, J. *Reforma Policie České republiky, aneb Pomáhat a chránit*. 1. vydání. Praha: CEVRO Institut, 2012, 309 s. ISBN 978-80-87125-15-1.

TOMEK, P. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů s komentářem k 1. 7. 2012*. 2. vydání. Praha: ANAG, 2012, 671 s. ISBN 978-80-7263-752-2.

VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 483 s. ISBN 978-80-7400-543-5.

VANTUCH, P. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení, *Trestněprávní revue*, roč. 7, 2008, č. 4.

VETEŠNÍK, P. *Zákon o obecní policii*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 542 s. ISBN 978-80-7400-165-9.

VILÁŠEK, J., FIALA, M., VONDRÁŠEK, D. *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*. 1. vydání, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014, 190 s. ISBN 978-80-246-2477-8.

VOLLM, B., NEDOPIL, N. (ed.) *The Use of Coercive Measures in Forensic Psychiatric Care. Legal Ethical and Practical Challenges*, 1. vydání, Londýn: Springer, 2016, 331 s., ISBN 978-33-192-6748-7.

VŠETIČKA, P. Uplatnění správního uvážení a problematika výkladu neurčitých právních pojmů v případě bezprostředních zásahů realizovaných Policií České republiky, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2017, č. 3.

Právní předpisy

zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů.

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

nařízení vlády č. 468/2008 Sb., o zajišťování bezpečnosti určených ústavních činitelů České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

vyhláška Ministerstva vnitra ČR č. 122/2015 Sb., o způsobu vnějšího označení, služebních stejnokrojích a zvláštním barevném provedení a označení služebních vozidel, plavidel a letadel Policie České republiky a o prokazování příslušnosti k Policii České republiky (o policejním označení), ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura

Stanovisko pléna Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 1. 1997 sp. zn. č. Plsn 2/96.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 10. 2016 sp. zn. 30 Cdo 5661/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2006, sp. zn. 6 Tdo 798/2006.

Internet

Ministerstvo vnitra České republiky (2009) *Reforma Policie ČR. Služba v nových podmínkách*, Praha, [online] www.policie.cz/soubor/reforma-policie-cr-cz-pdf.aspx.

Ostatní prameny

Důvodová zpráva k zákonu č. 553/1991 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2008 Sb.

rozkaz policejního prezidenta č. 154/2011, o profesní etice Policie České republiky.

závazný pokyn policejního prezidenta č. 78/2002, kterým se stanoví zásady pro používání donucovacích prostředků a speciálních donucovacích prostředků příslušníky Policie České republiky.

Seznam zkratek

č. – číslo

ČNR – Česká národní rada

odst. - odstavec

s. – stránka

ISBN – International Standard Book Number

Listina – Listina základních práv a svobod

VB – Veřejná bezpečnost

sp. zn. – spisová značka

Sb. – sbírka zákonů

Sb. z. a n. – sbírka zákonů a nařízení

Přílohy

Příloha č. 1 - úřední záznam o použití donucovacích prostředků

Č. j.

Počet listů:

Úřední záznam o použití donucovacího prostředku

Dne v hod. na místě:
..... použil
..... podle § 51 zákona č.
273/2008 Sb., o
Policii České republiky, donucovací prostředek podle § 52 písm.
.....) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, Název
donucovacího prostředku:

proti

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Místo narození: okres:

Rozený(á):

Státní příslušnost:

Doklad:.....

Trvalý pobyt(ulice, č. p.,
místo):.....

Současný pobyt(ulice, č. p., místo):
.....

Adresa pro účely doručování(ulice, č. p., místo, PSČ):
.....

Okolnosti použití donucovacího prostředku:

Před použitím donucovacího prostředku **BYLO - NEBYLO^{*)}** použito výzvy s výstrahou: *Když bylo tak*

Když *nebylo* *takz* důvodu:
.....

Použití donucovacího prostředku **BYLO - NEBYLO^{*)}** účinné.
Když *nebylo* *takz* důvodu:
.....

Použitím donucovacího prostředku **BYLY - NEBYLY^{*)}** způsobeny následky.

Když byly tak

Škoda na majetku **ANO - NE^{*)}** *Když ANO tak* Škoda nikoliv nepatrná **ANO - NE^{*)}**

Zranění osoby **ANO - NE^{*)}**

Když ANO tak Jméno, příjmení, dat. narození:
.....

Jaké zranění:
.....

Usmrcení osoby **ANO - NE^{*)}**

Když ANO tak Jméno, příjmení, dat.narození:
.....

Jakým způsobem:
.....

Při zákroku došlo k útoku na policistu **ANO - NE^{*)}**

Když ANO tak

Zranění policisty **ANO - NE^{*)}**

Když ANO tak Hodnostní označení, jméno, příjmení, OEČ:
.....
.....

Jaké zranění:
.....

Usmrcen policisty **ANO - NE^{*)}**

Když ANO tak Hodnostní označení, jméno, příjmení, OEČ:
.....
.....

..

Jakým způsobem:

.....

Přijatá opatření k odstranění následků:

Případný(i) svědek(ci) použití donucovacích prostředků:

Jméno, příjmení:

Datum narození:

Trvalý pobyt:

O použití donucovacího prostředku byl vyrozuměn:

.....

..... dne

..... v

hod.

Úřední

záznam

zpracoval:

.....

Vyplní vedoucí nebo jeho zástupce.

Použití donucovacího prostředku bylo vyhodnoceno dne

..... jako **OPRÁVNĚNÉ – NEOPRÁVNĚNÉ^{*)}**

Když **neoprávněné** **takz**

důvodu:

.....

Vyhodnocení

provedl:

.....

^{*)} Nehodící se škrtně

Příloha č. 2 – úřední záznam o použití elektrického donucovacího prostředku Taser X26

Č. j.

Počet listů:

Úřední záznam o použití donucovacího prostředku TASER X26

Dne v hod. na místě:
..... použil
..... podle § 51 zákona č.
273/2008 Sb., o
Policii České republiky, donucovací prostředek podle § 52 písm.
b) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky,
Název donucovacího prostředku: elektrický dočasně
zneschopňující prostředek

proti

Jméno a příjmení:
.....

Datum narození:
.....

Místo narození: okres:
.....

Rozený(á):

Státní příslušnost:
.....

Doklad:.....

Trvalý pobyt(ulice, č. p.,
místo):.....

Současný pobyt(ulice, č. p., místo):

.....
Adresa pro účely doručování(ulice, č. p., místo, PSČ):
.....

Věk: Pohlaví: Výška: cm
Hmotnost: kg
Oblečení:
.....
.....

Plánovaná akce: ANO - NE*) Způsob použití: DISTANČNÍ – KONTAKTNÍ*)

Krytí zbraní: ANO - NE*) Použití místo zbraně: ANO - NE*)
Použití jiného prostředku společně:
.....

Délka cyklu: 1-2-3-4-5-víces Počet cyklů:
Vzdálenost:
.....m

Typ hlavice: C P Z T Selhávka: ANO - NE*)

Použití donucovacího prostředku: **ÚSPĚCH - NEÚSPĚCH*)**

Když neúspěch tak: ZÁSAH JEDNOU SONDOU - NEZASAŽENÍ -
ZÁVADA X26 - ZÁVADA HLAVICE*)

Videodokumentace: ANO - NE*) TASERCAM: ANO - NE*)

Využití doplňků prostředku TASER: **ANO - NE*)**

Když ano tak: LASER - SVÍTLNA - X-RAIL*)

Okolnosti použití: EXTERIÉR - INTERIÉR - SVĚTLO - TMA
- SUCHO - DÉŠŤ - TEPLOTA°C - JINÉ*)
.....
.....

Zasahující policista: STEJNOKROJ - CIVILNÍ ODĚV*) Cílový subjekt: ČLOVĚK - ZVÍŘE*)
Když zvíře tak jaké:
.....

Osoba pod vlivem:	ALK	OPL	NE
Dle vizuálního vjemu policisty	☐	☐	☐
Orientační zkouška	☐	☐	☐
Lékařské vyšetření	☐	☐	☐
Netestováno vůbec			☐

.....

.....

Když byly tak

Zranění osoby **ANO – NE^{*)}**

Jméno, příjmení, dat. narození:

.....

Zásah hlavy, krku, prsu, třísel, penisu, varlete: ANO - NE*)

.....

-
-
-
-
-
-
-

.....

.....

Když ANO tak AMBULANTNÍ – S HOSPITALIZACÍ *)

Když ANO tak Jméno, příjmení, dat. narození:

.....

.....

Při zákroku došlo k útoku na policistu **ANO – NE^{*)}**

Když ANO tak

Zranění policisty **ANO – NE^{*)}**

Když ANO tak Hodnostní označení, jméno, příjmení, OEČ:

.....
.....
.....

Jaké zranění:

.....

Usmrcení policisty **ANO – NE^{*)}**

Když ANO tak Hodnostní označení, jméno, příjmení, OEČ:

.....
.....
.....

Jakým způsobem:

.....

Přijatá opatření k odstranění následků:

Případný(i) svědek(ci) použití donucovacího prostředku:

Jméno, příjmení:

Datum narození:

Trvalý pobyt:

O použití donucovacího prostředku byl vyrozuměn:

.....

..... dne

..... v

hod.

Úřední

záznam

zpracoval:

.....

Vyplní vedoucí nebo jeho zástupce.

Použití donucovacího prostředku bylo vyhodnoceno dne

..... jako **OPRÁVNĚNÉ – NEOPRÁVNĚNÉ^{*)}**

Když **neoprávněné** **takz** důvodu:

.....

Vyhodnocení

provedl:

.....

^{*)} Nehodící se škrtně

ZAKRESLENÍ MÍST ZÁSAHU PROSTŘEDKEM TASER X26

Zakreslete pomocí označení „X“ místa zásahu sondami,
případně „X“ místa aplikace kontaktního
režimu.

